

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis institutum ad catholicarum partium: proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalatok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:
1 évre 12 kor., 1/2 évre 6 kor., 1/4 évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:
BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1.
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsdekben.

A jövő zenéje.

Steiner Jákó dr. — Lakatos Frigyes dr.

Mikor a jövő zenéjéről írok s e két nevet egymással szembe helyezem, nem reklámot akarok csinálni. Lakatos Frigyesnek sem, annál kevésbé Steiner Jákónak. A községi képviselő választásokból kifolyólag két irányelvről, illetőleg azoknak esetleges képviselőiről akarok egyetmást a tölem telhető őszinteséggel és közvetlenséggel elmondani. Mert én úgy látom, hogy a jövő küzdelmei ennek a két eszmeáramlatnak a keretében fognak zajlani.

Előbb azonban feneket keritek a dolognak.

Lehet már két-három hónapja, hogy az Uj Lap nyílt levelet intézett Steiner Jákó drhoz, a mely hét kemény pontozatokban azt kérdezte a szociáldemokraták helyben bevallott vezérétről, hogy vajjon osztja-e pártjának a vallás, illetőleg a haza ellen tett kirohanásait, vagy hajlandó-e azokat elítélni?

Sokszor és sok támadást olvastam már Steiner dr. működése ellen, de egyetlenegyre sem vártam a feleletet úgy, mint erre. Meg is kérdeztem Steiner drt, hogy miért nem válaszol? Azt felelte, hogy az Uj Lap csipkedő, gúnyolódó modora fölmélti őt attól, hogy választ adjon rá. Gondolkoztam felelet és azt mondtam: — jó! legyen igaza! De a feleletet még is óhajtottam. Miért? Mert egyáltalán nem tartottam közömbösnek, hogy egy Steiner Jákó, a ki Fehérvár uri társadalmában szerepet visz, a ki a város ügyeinek intézésébe szóval és tettel befoly, hogy ily súlyos problémákkal ilyen kiáltó kérdőjellel szemben — gondolatjellel változzék át.

Előre megbeszélve a dolgot, föltettem a kérdéseket újra én. A Fejérmegyei Napló olvasói a tanuim, hogy a hang, a melyet az ellenféllel szemben használtam, disztíngvált hang volt. Azon kezdtem, hogy leemeltem Steiner dr. előtt a kalapomat; elismertem készségét, tudását, agitációs képességeit. Aztán pedig azt kérdeztem: óhajtja-e, hogy azoknak a táborában lássuk, akik Magyarország ezeresztendősi alapjait, két főoszlopát, a haza és vallás szeretetét lerombolni akarják, hogy aztán helyébe építsék a maguk légvárakat. Én ennek a kérdésnek föltevését sokak nevében és érdekében nagyon is fontosnak tartottam.

Azóta sokat beszélünk a dologról. A válaszra nézve újra és újra kaptam igére-

teket, csak egyetlenegyet nem láttam, s a mit legjobban vártam — a feleletet.

Denique beláttam, hogy Steiner Jákó dr. az én feltett kérdéseimre nem felel és nem fog felelni. Ha tudna: nem akar — s ha akarna: nem tud.

Jól van! Átlátok a dologon. Hiszen kevesebb kérdést nem is feszegethettem volna s a mint Steiner Jákó dr. mondotta, a Torquemada kínó eszközeit használtam ellene.

Ő a szociáldemokraták központja felé, tehát föfelé s az általa vezetett nép felé, tehát lefelé a központ elveit képviseli. Ott pedig *dogna* a nemzetközieség is, meg a vallási eszme kiirtása is, Fehérvárott pedig a régi tradíciók vannak még érvényben. Ezeket csak kevesek lelkében volt képes a szociáldemokraciá eleddig lerombolni. Aki hazafiai érzelmeinkhez szent-ségtelen kezekkel nyúl, aki vallási érzületünket durván sértegeti, darázfészekbe nyúl. Hogy Steiner Jákó dr. nem akart ebbe a darázfészekbe pusztá kézzel bele-nyulni, az ő tapintatának s ezen a ponton konzervatív hajlamának tudom be.

Faktum tehát, hogy nem felel és hogy nem is akar felelni. Nem akar hitelvesztett lenni a központja előtt s viszont nem akar rossz hirbe keveredni az előtt a publikum előtt, a melynek a gondolatvilága messzebbre terjed a Vörös Kör vendégei eszénél.

Ő az egyik irányzat képviselője, a mely évek óta kitartó erővel, mint a szű örölte a társadalom alsóbb, kevésbé értelmes rétegeit, a melynek tagjai nagyrészt fiatalságuknál fogva mohón szívják magukba azoknak a romboló kőműveseknek ábrándjait, a kik eddig csak légvárakat voltak képesek építeni.

Erőre kapott azonban a másik, a régi irányzat is. A régi gyökérből erőteljes fiatal hajtások fakadtak. A hazának és vallásnak eszméje oly erős, hogy egy-két ábrándozó azt földulni, eltíporni nem volt és nem lesz képes. A megrészegedett tömeg gúnyolódhatik ugyan egy ideig fölötte, de a gyomorrontás után el kell következnie a kijózanodásnak. A tömeg egy része belátta, hogy a jogokat lehet védelmezni akkor is, ha a kötelességekről sem feledkezünk meg. Belátta, hogy a kenyérért való harcban újabb vereség az, ha lemondunk földi boldogságunk tanyájáról, a hazáról s lelkünk vigasztalásáról, örök üdvösségünk édes reményességéről, a tulvilágról.

Igy született meg Székesfehérvárott a keresztény szocializmus. Így erősödött meg annyira, hogy egyik leglelkesebb harcosát

Lakatos Frigyes drt meglepően impozáns szavazattöbbséggel a zöld asztal mellé ültette, hogy a város ügyeinek tárgyalása alkalmával is szószólója legyen.

A szociáldemokraták vezére szintén a zöld asztal mellé került vissza. Nem ugyan a közbizalom folytán, hanem vagyona alapján. Az ő ideje — mint mondani szokta — még nem érkezett el. Ha majd a titkos választói jog általánossá lesz, akkor — akkor — úgy reméli... az ő napja is fölvirrad az alsóbb rétegek bizalma alapján.

Most azonban ott látjuk a két typus.

Kérem, ez a jövő zenéje.

Ismerem mindkettőt, az egyéniségüket is, a munkabírásukat, a temperamentumukat. Lakatos dr. egyike azoknak az altruistáknak, a kik éveken keresztül dolgoznak — lelkesedésből, egy eszme iránt való fanatikus szeretet alapján. Egy ember, aki belát a jövőbe, tudja, hogy a főmegek hol fognak ütközni s nem elégszik meg a zokogással, a kállya mellett való siránkozással, hanem odaáll keresztény testvérei közé és szóval, de főleg tétellel s mindig önzetlenül hat, alkot, gyarapít. Munkájának látják a gyümölcsét, lelkednek érette s megjutalmazták — bizalmukkal.

Ez az egyik typus.

A másik Steiner Jákó dré.

Nem kell tulságosan okos embernek lennünk, hogy a szociáldemokrácia érdekében a zsidóság keverte; rázza meg a mi régi társadalmi rendünket. Ők állottak a nép közé, vagy a nép mögé s mozgatták, lelkesítették, izgatták, ha kellett mozgósították akár az ablakbeverésig. Kétségkívül mindez az ő pártatlan élelmességük kifolyása. A pesti központ vezetősége négyötöd részben a zsidóság köréből került ki, akik ott elemükben vannak — rombolnak. Hogy a rombolás mellett a maguk bőrét és jólétét biztonságba helyezik, szóval: *nem altruisták*, nem önzetlenek, ezen sem kételkedik senki.

Steiner Jákó dr. elveket hirdet, de-tilban adja itt azt, a mit onnan en gros liferálnak. Közben védi elvtársait. A saját bevallása szerint teljesen ingyen a mit én hiszek, mert ő mondja s mert gyenge szívem van. De sohase titkoltam abbéli meggyőződésemet, hogy ezt egy olyan élelmes embertől, tulságosan nagy áldozatnak tartom.

Ez a két typus fog tehát a jövődben harcba szállani. Hogy ez és nem más és hogy miért ez és miért nem más azt legközelebb fogom kifejteni.

Bilkei Ferenc.

Mai lapunk 6 oldal.

UJDONSÁGOK.

A társadalomtudományi kurzus 4. előadása.

Tegnap este tartotta dr. Prohászka Ottokár megyéspüspök a 4-ik előadást nagyszámu intelligens férfiközönség feszült érdeklődése mellett. Szólt az előbbieket folytatásaként az *államról*. Előadásának gerincgondolatait a következőkben adjuk:

A férfi és nő viszonyán kívül, melyben a család alakító elve rejlik, vannak általánosabb, nagy kapcsolatok a megfelelő érdekek, melyek embert emberhez kötik. Ösztönünk van társas lénynek lenni, az általánosság életében részt venni, érzelmeinket, gondolatainkat közölni; e természetünknek fogva alakul ki a társadalom szélesebb alakja, az állam. Az állam *történelmi produktum*, de alapja természetjogi, nem egyéb mint értelmes természetünk s az abban megnyilatkozó isteni akarat.

Osztalója a patriarkális család, melyből a törzs, majd a nemzet fejlődött. Az első uralkodók törzsfők voltak. A törzsfőnökségnek kifejlődése a családi tekintélyből még most is észlelhető az araboknál. Ha több törzs egyesült közös fő alatt, az királyiá lett. A nagy ázsiai birodalmak népei is törzsfők alatt éltek, míg harcok alkalmával, vagy uraik elleni lázadásban nem egyesültek. Közmegegyezés révén is keletkezhetett állam pl. 1849-ben Kaliforniában.

Az *államcél* Montesquie szerint az önfeltartás. Elni, hogy éljünk, lenni, hogy legyünk, nem cél; a cél valami jó, valami érdek lehet csak, melyet elérni akarunk; egyesek sem képesek elérni, családok sem, tehát egyesülnek. Az állam célja lesz: megteremteni a kellékeket, létesíteni a feltételeket, kialakítani az intézményeket, melyekben az egyesek szabad tevékenység által biztosíthatják boldogulásukat. Az államcél nem abban áll, hogy az egyeseknek ezt készen s külön megadja, hanem hogy őket ennek eszközésére képesítse. Részletelve feladatait, azok a következők: oltalmat nyújtani, — segítséget nyújtani közigazgatás, törvényhozás, igazságszolgáltatás által, — minél inkább kiterjeszteni a jogokat, emelni az alsóbb rétegeket s a kultura javaiban részeltetni a nemzedékeket.

Sokat hallani manap *államszocializmus*-ról, sok téveset is. A modern államszocializmus

klasszikusá Rodbertus, ki *ebből* véli: fölszivan-dónak a magántermelést: s eltöröltönek a tőkét és földbirtokot. Ez az irányzat sem ismeri el magánjogi szférát a termelésben. Nem államszocializmus, ha valaki a közsegítés s államosítás híve, amennyiben azt a termelés fejlettsége s a közjó megengedi; ha vasutakat államosítanak, ha a bányákat is elállamosítanak s más ilyféle gazdasági üzemeket, — ha a telekspekulációnak kiszajtasítás által eléje vágnának, az mind nem volna államszocializmus. Bizzuk e folyamatot a termelés fejlődésére s amit az kíván, annak ne vágjunk eleje.

Az *állam formáját elve a tekintély*; az erkölcsi elv és nem fizikai hatalom; a történelmi állam a patriarkális családból vevén eredetét, ebben az alakjában közvetlenebbül utal erkölcsi elvére, később az erőszak utján járt, míg végre a dolog lényegének, a társulás mi voltának fölismerése által kialakul bennünk az erkölcsi követelmény, hogy legyen tekintély s hódoljunk neki, még pedig nem a zsendár miatt, hanem az erkölcsi alapok miatt. Erre utal Szt. Pál, mikor mondja: nincs tekintély, hanem csak Istentől, v. i. Isten a természetet úgy alkotta hogy azt az erkölcsi szükségletet is belefektette; beletteremtette az emberbe a társadalmi szükségletet s a társadalom főmaradásához szükséges fölismerését a rendnek, a tekintély nélkülözhetlenségének s ezzel az engedelmes-ség köteletségének. Az erkölcsi elvetek s a rajtuk épülő életet kell kultiválnunk; a régi horácinsi szó ma is igaz: „vane sine moribus leges,” törvénynek erkölcs az alapja s ereje. Aki ezt gyöngélt, rossz hazafi.

Eddig az előadás vezető gondolatait, amelyek kapcsolatban az előadó rendkívül érdekes kitéréseket tett. Ilyen volt pl. az, hogy milyen a viszony a kultur-történet ősember s a kinyilatkoztatás első embere közt. Nemcsak a Szentírás, de az anái és az indogermán népek tradíciói is bizonyítják, hogy az első ember nem volt *vad és durva*, hanem *jó ember*. Nem volt kultúrember, hogy azaz legyen, időre volt szükség, mert a kultura az emberi szellem terfoglalása, alakító erejének a természetre való kiömlése. Ez nem volt meg az ősembernél, de egészen más az, hogy nem volt *romlott, bukott ember*. — A politheizmus már súlyos. Ezt bizonyítja a kulturtörténet. A fejlődésben mindenütt megtaláljuk a dekadencia-t. Ott vannak az inkább, görögök utódai, azután a fellákok népe; a Csendes óceán szigetein kinu-

tatható a vas- és rézkultura olyan népek őseinél, melyek az angoloktól ajándékozott vasszegeket el akarták venni, hogy szeget arathassanak. A súlyosdést nem csak külső kimerülés, hanem külső erőszak is okozhatja.

Nagyon érdekes volt az összehasonlítás a középkori jogállam és a modern *jóleli*, kulturál-lam között. A középkori jogások feltélenyek az *individuum* jogaira. Szerintük az állam célja mindig *általános*. Senkinek sem jutott eszébe, hogy az állam házat építsen polgárainak, enni adjon nekik, iskoláztassa gyermekeiket, törődjék a szegényekkel. Ez akkor utópia volt, ma általános el van fogadva. Meddig menjen ez az államosítás, senki sem állíthat théziseket. Ki tudja, mi lesz száz, kétszáz év múlva? Mi sem tudjuk megálmodni. Fő dolog, hogy ha az állam a szerencsés és gazdag fejlődés érdekében sok mindent felsziv és magárai vállal is, a nagy és fontos érdekek, minő az egyéni erő szabad kifejtése, az erkölcsi erők érvényesülése, agyon ne nyomassanak. Mindenesetre az erők egyensúlyát s ezzel a kulturális haladást biztosítani kell. Az állam nem minden és nagy hivatásuk van azoknak az intézményeknek, melyek a hatalom kultúrgéségének — lévén az ő természete a terjeszkedés — gátat vetnek. Lásd a lefolyt alkotmányos küzdelmet. Fontos dolog, hogy az ember *naegyon fölvilágosult* legyen és ne szegesse le magát semmiféle államjogi rendszer koporsócsészájához, mert ebben a dologban az *egyenlet* csak bizonyos kor-szakra, néhány évre lehet megcsinálni.

— **Karácsonyi hír.** A közelgő karácsonyi ünnepek áldásaként a nemesszivűségéről közismert Zichy-Nándorné grófnő az Adonyhoz tartozó Felső- és Alsócsikolán téli ruhát, emléktárgyakat stb. osztott ki az iskolás gyermekek között. A kiosztást mindenütt személyesen végezte, feledhetetlen emléket hagyván a kis csemeték szívében, kiket a téli zordon időjárástól s anyai szenvedéstől, fájdalomtól mentett meg. Mintegy 140 gyermek kapott meleg ruhát a tére. A nemesslelkű grófnőnek a bőkezű adományért *Csöngegy* Gyula eszperes-plebános, az iskolák elnöke mondott köszönetet s lelkére kötötte az örven-dező gyermekesregnek a soha nem muló hálát és megemlékezést.

— **A villamos világitás ellenőrzése.** A mi villámvilágítási mizériáknak legfőbb oka mind- eddig az ellenőrzés hiányában, illetőleg hiányos voltában rejlett. A mi mérnöki hivatalunk anyai

Immaculatahoz.

December 8.

Fénylő oltárodnál
Hozzad fohászkodom
Liliuméletű
Szeptótelén Asszony.

Erős akarattal
Ígéretet leszek,
Ameddig csak élek
Hű leányod leszek.

Rövid életemnek
Te légy örözüje,
Vágyam, reményemnek
Hű Gondviselője.

Hogyha fájdalom ér,
Te vagy vigasztalom,
Bűbani, családásban
Csak Te benned bízom.

Ajkm magasztalva
Dicsérei nevedet,
Lelkem feléd repül,
Sívem Téged szeret.

Légy ádvöz e napon
Jó Anyám Mária,
Boldogságot osztó,
Alád, vigasztaló
Szent Immaculata...

Renaissance.

— A Fejérmegyei Napló eredeti tárcája. —

IV. Iskola.

Tugend ist der Name für das Ganze des pädagogischen Zwecks. Herbart előtt és után még sokan, talán más szavakkal, ugyanezt tűzték ki a nevelés céljára. S az iskoláknak (a szakiskolákról most nem beszélünk) legfőbb célja jellemnevelés.

Mikor az iskolákat mint a lelki renaissance egyik legfontosabb műhelyét vizsgáljuk, csak is a legszükségesebb dolgokra fogunk kiterjeszkenni:

I. Mi is voltaképpen az a *Tugend*, ami az iskolai nevelésnek is célja?

II. Eléri-e ezt a mai iskola!

III. Elérheti-e ezt a célt az iskola?

I. A jellem erő, mely három ható egysé- léséből áll: a faji ideák, az egyéni dispositiók, a környezet. Faji ideák alatt értem mind azokat az itélési formákat, melyek fellelhetők az egy lelki multat élő közösségek mindenik tagjában. Midőn például én valamire rámondok: szép, vagy: jogos, bármennyire is egyéniemek látszódjék ez itélet, az a lelki folyamat, amely bennem akkor végbemegy, szerves folytatása a mult lelki fejlődésének. Ezeket a faji ideákat egyrészt az emberi lélek egy pár közös, emberi voltától elmaradhatatlan hajlandósága, másrészt a különböző környezet sok száz éves nevelése, ráhatása határozza meg. Az előbbieket azok az erők, melyek mindnyájunkat összetartanak abba a legfelsőbb intellektuális organizmusba, mint a.beriségnek nevezünk. E közös erők köréből példának csak egyet említek fel: a szép, jó és igaz itélési formák mindenféle emberi lelkekben megvannak.

A különböző klímák korlátai közé zárt élet különböző benyomásai, a keresztettedés, védelem és táplálékszerzés differenciáltak az emberi lelket s a szimpatiaáknak, a megértésnek egy szűkebb közössége a faj, a nemzet, a haza, az állam keletkezett. Az eredeti testi és lelki alkotás s a környezet ható erőinek egyik nép olyan természetes rezultansa, mint a másik. E kisebb szerves tagoltság, az emberiség nagy feladatainak e testbe, lélekbe gyökerező munkamegosztása ép oly természetes, mint hogy testünkben különböző feladatra különböző szerv van. Az egyik faj spekulatív szelleme merész ideáit, a másik a gyakorlati ész találmányait, a harmadik a lyrai irritabilitás költészetét hozza az emberiség közös termelésébe. Mert e tagok összes működő erői egy nagy harmoniába törekednek, mely egységbe, emberiségbe tartja össze a népeket, s ez a harmonia a kultura. Minél teljesebb e harmonia, annál hatalmasabb a fejlődés. Ezért van az, hogy az emberiség vívódó erői mindig egy nagy lelki egységben, egy általános kulturformában jöttek egyensúlyba. A legtokéletebb harmonia, a haladó erőket legszabadabban kifejítő pálya a kereszténység volt. A mint látjuk a haza és a kereszténység ép oly kevéssé, mesterkélte érdekszövetség mint egy gyémántkristály. A különböző erők ebben a formában jutottak a legtokéletebb egyensúlyra.

Es itt figyeljünk egy fontos dologra. A szervezetek csak a bennük rejlő isteni gondolat, vagy ha tetszik, saját törvényük szerint fejlődhetnek s a ráhatások csak annyira érvényesülhetnek, amennyiben nem ellenkeznek homlok- egyenest e törvénnyel. Ha ennek a belső ideának, törvénynek, vagy nevezem bárminek, a szabad kifejlését meggátolom, megszakítom: megölöm az egész szervezetet. A legfurangosabb ráhatás sem fog egy medvét repülővé reformálni. Ha a nem-

elfoglaltsággal küzd, hogy képtelen végezni azt az esti és éjjeli órákban, a mikor a közönség a világitást leginkább igénybe veszi. A villamos társulat üzleti társaság lévén, annak első sorban a maga érdekeivel a lélekbe vágók, nem pedig az, hogy a közönség jól lát-e a szemével, vagy rosszul? Így történt, hogy ez alatt a pár év alatt garmadára szaporodtak a panaszok. A közönség úgy a lapok útján, mint a városi közgyűléseken unós-unig hangoztatta, hogy ezeknek a nyomorúságoknak, vagy az adott helyzetűt való visszaéléseknek végre valahára végét kell vetni. Különösen Ranschler Bélának, a törvényhatósági bizottság ezen eléggé meg nem becsülhető tagjának szakszerű felszólalásai és sürgetései végre megtörték a jeget s a sok vajadás után valahára pozitív terheket is látunk. *Havranék József* polgármester a napokban felszólította *Erdőssy Bódog* főgimnáziumi cisztercita tanárt, hogy a város és a közönség érdekeinek megvédelmezésére vállalja magára az ellenőrzés munkáját. Erdőssy Bódog — a mint halljuk — hajlandónak is mutatkozott az ellenőrzésre. Az ő beleegyezése meglévén, most már csak a 23-ki közgyűlés jóváhagyó intézkedése szükséges, hogy az eljárás törvényes formát nyerjen. Ebben természetesen nem kételkedtünk, mivel a közgyűlés tagjai szintén örömmel fogják fogadni, hogy a közérdek számára egy oly férfit sikerült megnyerni, a kinek szaktudása és lelkiismeretessége eleve biztosítja a nagyközönséget arról, hogy érdekeinek e téren való megvédésére keresve sem találhatott volna alkalmasabb embert Erdőssy Bódognál. Mint a fizika tanára állandóan foglalkozik a villamossal, a világitás kérdését, specialitert a mi lehelvéri világitásunk ügyét pedig évek óta szoros tanulmánya tárgyává tette. Apróra ismeri a város szerződését a részvénytársasággal s így annak ellenőrzése nem lesz számára a kezdő munkája. Természetes, hogy mielőtt a tényleges munkába belefogna, ki fogja egészíteni eddigi ismeretait s tanulmányozni fogja a vidéki városok, különösen azonban a főváros villamossági ellenőrző berendezkedéseit, hogy a legmodernebb és legbiztosabb eszközök segítségével végezze súlyos gonddal járó munkáját. Mi azt hisszük, hogy egy hónap múlva már tapasztalni fogjuk az erélyes ellenőrzés áldásait, a mi egyébiránt nemcsak a közönségre, hanem villamos társaságra nézve is előnyös lesz, legalább megmenekszik azoktól az örökös vádaktól és átkoktól, a melyek évek óta ülnék a legkén.

Hogy a villamossági ellenőrzést egy-egy középiskolai tanárra bízták, erre nem egy példát tudunk. A vidéki városokban legtöbb helyütt dívik ez a szokás. Most pedig újlag látjuk, hogy ismételtül mily hibát követett el a város választó közönsége, a mikor Erdőssy Bódogot a törvényhatósági bizottság tagjai közé be nem választotta. A városnak dolgozó emberekre van szüksége s nem szavazó masinákra s úgy illenék, hogy első sorban a tehetséges, hivatott, a városnak dolgozni tudó és dolgozni akaró embereit becsüljük meg nem pedig a Fejbőlöntő Bálintokat. Mennyivel több érne a közgyűlésnek Erdőssy Bódog munkássága, mint akárhány olyan bölcsé, a ki évek óta azzal tesz eleget megbízatásának, hogy nagyokat hallgat.

A Népakadémiában e hó 15-én, vasárnap este 6 órakor, *Szabó Dezső* főreáliskolai tanár tart előadást „*A család és a háza keresztény és szociáldemokrata fel-fogásában.*” Jegyek már délelőtt válthatók a helyszínen, Távira-u. 6. sz.

A virilisták. A legtöbb adót fizetők névjegyzékét felülvizsgáló bizottság tegnap döntött azok fölött a felebbezések felett, a melyeket a leendő bizottsági tagok névsora ellen benyújtottak. E szerint Szalay Miklós nyug. honvédszázados nem került be a városi virilisták közé, de benn maradt Schulhof Jenő, a kinek mandátuma ellen nyújtott be felebbezést a bizottság.

Kath. körü élet. Új munkába állottak a kath. körök, melyek nemcsak szórakozásra, tanulásra, az összelatortozandóság érzetének fejlesztésére gyűjtik egybe tagjaikat. Nem lesz munkátlan a tél, a legnagyobb s legdekébb munkát végzi, a lelkeket műveli, a kath. érzést fejleszti. Az adonyiak munkás kath. körében Szeplőtelen Fogatatáskor nyitott meg a kath. köré élet. Ez alkalommal ünnep volt a Szeplőtelen Szűz dicsőtésére. Az ünnepélyt a pápai himnusz vezette be, majd lelkes szívvel előadott szavalatok következtek az Immakulatról. Csöngegy Gyula esperes plebános, a kör elnöke a kollektívizmusról tartott nagyérdemű előadást, meggyőző érvekkel mutatta ki tarthatlanságát. Gémessy Károlyné és dr. Truszkovszky Gyuláné zongora játéka páratlan hatást váltott ki a közönség soraiból. A minden második héten tartani szokott előadások nagy hallgatóságot gyűjtöttek egybe a közszeg derék népéből.

— Egy per. Hirt adunk már lapunkban arról, hogy Rainprecht Antal veszprémi püspöki jószágkormányzó dr. Klauz György kanonokot egy nyomtatványban, amelyet a helybeli törvényszék bírának, valamint a káptalan tagjainak és az egyházmegye egykori püspökének dr. Városy Gyula kalocsai érseknek is megküldött, a becsületét mélyen sértő módon megtámadta azért, mivel abban a perben, melyet ő a székesfehérvári egyházmegye és a m. kir. kincstár ellen indított néh. dr. Steiner Fülöp püspöknek állítólag teljesített jószágkormányzói teendőikért járó fizetés megértése miatt, dr. Klauz nem kedvező vallomást tett. Azt állította: ugyanis ezen nyomtatványban, hogy dr. Klauz György elferdítette, letagadta a valót a bíróság előtt tett vallomásaiban akkor, mikor róla azt merészelt mondani, hogy nem volt állandó alkalmazottja néh. dr. Steiner Fülöp püspöknek, mert állandó alkalmazott csak az volt, ki kapott a püspöktől kinevezési okmányt és aki a díjtáblázatba fel volt véve és hogy csak 'csékely szolgálatot teljesített, amely szolgálat által okozott kiadásai és fáradozásai 100—300 forinttal lettek időnként megértítve.

Dr. Klauz először levél útján elküvetett rágalmazásért emelt vádat Rainprecht ellen a helybeli járásbírósnál, a mely őt bűnösnek mondta ki és el is ítélte. Felebbezés folytán az ügy a törvényszék elé került, a törvényszék a súlyosabb minősítés, nevezetesen nyomtatvány útján elküvetett rágalmazás fenforgásának lehetőségét állapította meg. Ezen határozat következtében került a bűnper, tekintettel arra, hogy a nyomtatvány Veszprémben készült, a veszprémi törvényszék elé, a mely f. hó 11-én, azaz szerdán tartotta meg a főtárgyalást.

A főtárgyaláson Rainprecht Antal védelmét Rikóty Ede veszprémi ügyvéd látta el. Dr. Klauz György főmagánvádlót dr. Szabady József ügyvéd helyettese, dr. Angeli Ödön képviselte.

A tárgyalás elejétől végig általános érdeklődés között folyt le. Egész Veszprém városa érdeklődött iránta, hogy ezen, Veszprémben előkelő szerepet játszó férfinak per hogyan fog a végtárgyaláson eldőlni. Érdekesse tette a pert az, hogy a vád és védőbeszéd elhangzása után maga a vádlott hosszabb beszédben védelmezte magát, úgy akarván a bírakra hatni, hogy magát kiváló hazafinak és önzetlen munkásnak tüntette fel, ki a pert sem azért folytatta az egyházmegye és a kincstár ellen, hogy dr. Steiner

zet belső fejlődési törvényét, az évszázadokon át kifejlődő faji ideát, pszichét az egyénekben megtámadom, új ideálok fanatikus tűzével kiégetem, megölöm az egész szervezetet s egy fajt, egy hazát: egy munkást és egy műhelyt rabolok el az emberiségtől.

Második az egyéni erők összege, a lélek, mit a hit megért s a tudomány megfejteni nem tud. Mi mint egyének, mint önálló belátásra és akaratra képes lények születünk bele a faj élete által teremtetett pszichikai állapotba. Hogy mi is a haladás tényezői legyünk, szükségesek egyfelől, hogy minél több szál kössön egybe a folytatandó erkölcsi és kulturális multtal s másfelől hogy minél több új elemet szolgáltatassak a közös erőnek. Tehát a legerősebb faji sajáttság mellett a legerősebb eredetiségre vagyis egyénre van szükség.

Egyént, hazaft, embert kell tehát nevelnünk. Erős embert, kiban meg van mind az a lelki erő, mit faja kifejtett s önmaga erejét a legmagasabb fokra fejleszti. Szóval embert, ki minden lehető erőt hasznos természetbe hajt, Erre a következő szükséges: 1. befognadni az erőket, 2. feldolgozni azokat, 3. tettekbe élni a feldolgozott erőket.

1. Minden benyomás, minden tény erő. Észrevezésre, meglátásra kell tanítani fiainkat. Sokoldvala érdeklődésével szivja intelligenciájába az élet minél több folyamát.

2. Megértésre, a dolgok összefüggésére kell megtanítani. Az élet nem nyelvtan, nem irdalom, nem lélektan, történelem, fizika vagy kémia. Mindezek absztrakciók, más-más álláspontból való szemlélései az egységes, minden folyamátával egy szerves egészbe szövődő életnek, melyben egy magasabb principium, egy tökéletesebb akarati éli magát a végnélküli jövőbe.

3. Ebből az egységes megértésből, egységes lelki tartalomból támad az erős akarati, mely kötelezettséget szab és célt teremt.

Összegezve s körülményeinkhez viszonyítva az iskola célja: testben, felfogásban, megértésben, akaratban erős keresztény magyar ember.

II. Hogy valósítja meg ezt a célt a mai iskola?

Lássunk egy iskolát, még pedig, mivel a szellemi életre legáltalánosabb befolyással bír, egy középiskolát.

A legtöbb középiskolának 16—14 tanára van s a nem tisztán felekezeti iskoláknál ezek között mindenütt akadnak oly tanárok — két, három, néha több is — kik nem élven velünk közös pszichikai multat, képtelenek a rájuk bízott ifju nemzedéknek e mult erkölcsi tőkét átadni, melynek megszerzésében fájtnak semmi része sem volt.

Még egyszer hangsúlyozom, hogy ennek a fajnak nagy kvalitásait ép úgy látom, mint nagy hibáit. S ha a keresztény Magyarországra nem volna imminens veszélye az a felszabadult nagy erő, talán érdekel s a megértés mély szympathijával nézném kifejlését. De a legerősebb szabadelvűség sem kívánhatja, hogy egy mindenen átgázoló szekér útját testemmel egyengessem.

Ami a legrosszabb, nagyobrszt a nyelvi szakokra mennek s így fainkba nem vezethetjük be a rajtok keresztüli a keresztény kultúra, a faj ideáinak nagy áramait. Micsoda erő elvonás ez! Azonkívül látási formájuk, erős, de a miénkel honlokegyenesen eltérő lelki alkatuk folytonosan, sokszor jóhiszeműen és akaratlanul talán, megnyilatkozik s a gyermek fejlődő erejét lassan-lassan eltörlő a faj fejlődésének dominans pályájától. A mostani szellemi anarchia csirái az iskolában vetettek el.

Igen bizony, mert egységes lelket csak egységes tanári kar, egységes szempontból átdolgozott tananyag építhet egyedül fel. Nem a vélemények szürkésfekete egyformaságát értem: a haladása sokféle erő rezuлтánsa. De itt egy több ezer éves folyamat megskatálása látom. Egész idegen pszichén keresztül, mely távol áll a ker. kultúra s a magyarság nagy multu közösségétől, hogy folytathatók az a folyamat, melyet épen e két tényező határoz meg? *Hogy legyen a keresztény kulturális és erkölcsi mult s a gyerek lelke között szerves kapcsol egy olyan lélek, mely sem azzal, sem ezzel az élet, a fejlődés semmi folyamatában közös nem volt?*

Ráadásul a tanárok neveltetése, képzettsége erkölcsi alkata oly különböző értékű, oly tervszerűtlen, hogy a legszelidebb tanári kar is morális Babel. Ide oda rángotjuk a szegény gyermek lelkét. Zongora ez a szegény lélek, melynek 16 muzsikusk nekiugrik s mindenik egyszerre különböző nótát ver rajta! Hogy keletkezzék itt harmonia?

Egységes elvet nem kap a tények megértésében. X. tanár egy folyamatot indít meg benne, J. azt lerombolja és így tovább. A divergáló erők kimerítik a gyermek gyöngye egyéniségét s szegényke mire a nyolcadik osztályba átfeljelgeti magát, olyan mint egy fűszeres üzlet főkos állványa. Egyik főkba irdalom, másikban történelem, harmadikban fizika etc. De egy mindent összefoglaló hit, meggyőződés, megértés és akarat nincsen.

A következő cikkben egy pár jelenség vizsgálata után, megpróbálunk fellelni a harmadik kérdésre.

ságtalannak is csak paródiája volt. Annál jobban dicsérjük azonban Tombornét. Valóban szép termete illet a királynéhoz. a toaletje pedig a legnagyobb dicséretére válik. Bátorinak különösen furcsa volt a hangja. A legkomolyabb szerepben úgy hangzott, mintha újra Föld Vilmos valame lyik karrikaturáját akarná szerepeltetni. A többi-ekről nincs mondani valónk.

Az egy felvonásos Salome után *Souppé* Ferenc szintén egy felvonásos műve, a *Pajkos Diákok* című operette következett. Böcsületes régi kis darab. Apró pajzánágok vegyülete, melyekért senki sem haragszik, hanem jóízűen, a kedvére kineveti magát. Kormos Ilonka, Bátori stb. elég jól mulattatták a közönséget, a mely a két darabnak tisztességes telt házat csinált s Kormost vi- rággal is meglepte.

Péntek, december 13.

Bus özgygy. Leszállított helyárák, fél ház.

Heti műsor. Vasárnap délután: *Aranykakas*, este: *Csibészkirály*. Hétfő: *Koldusgróf*. Kedd: *Eszményi férj*. Szerda: *Istenhegyi székely leány*. (Tüskerózsa), operett először. Csütörtök: ugyanaz. Péntek: *Bernát*. Szombat: *Göve Gábor Buda- pestön*.

Anyakönyvi statisztika.

1907. évi december hó 7-től december hó 14-ig.

Születés. Született: 7 törvényes fiú, 17 leány, 0 tör- vénytelen fiú, 0 leány; ezekből halvaszületett törvényes fiú 0, leány 0, törvénytelen fiú 0, leány 0. Összesen 24.

Halálozás. Elhalt: 8 fi, 6 nő; ezekből 7 éven aluli törvényes fiú 3, leány 2, törvénytelen fiú 0, leány 0, 7 éven felüli fi 5, nő 4. Összesen 14.

E szerint a születés a halálozást 10-el mulja felül.

Elhaltak. Lechner Miklós r. k. 5 napos, Olaj-utca 58. — Kern Mária r. k. 8 órá, Alsókirálysor 1. — Major Mihály r. k. kisbirtokos, 57 éves, Jánosár-utca 11. — Bekor Mária r. k. 4 hónapos, Szárcsa-utca 30. — Özv. Varga Istvánné, Szabó Julianna, r. k. kisbirtokosnő, 60 éves, Tolnai-utca 18. — Tulaj Emil r. k. 3 hónados, Kert-utca 38. — Özv. Dalmi Józsefné, Vásári Julianna, cv. ref. 49 éves, Jókai-utca 18. — Czobor Jánosné, Rákó Alexia, gör. kel. 56 éves, Szt. György kórház. — Sándor József nap- számos, r. k. 26 éves, Szt. György kórház. — Bogya Ferenc r. k. mészáros-szolgá, 85 éves, Szt. György kórház. — Takács János cv. ref. kisbirtokos segítő családtagja, 20 éves, Szt. György kórház. — Almási Ferencné, Vinczei Rozália, r. k. 52 éves, Öreg-utca 26. — Tóth István r. k. 16 hóna- pos, Kertalja-utca 14. — Ács Ferenc r. k. kisbirtokos, 53 éves, Széchenyi-utca 156.

Nagy karácsonyi kiállítás!

SCHMELZER JAKÓ

Székesfehérvár, Nádor-utca 6. sz.

Ezelőtt:

Szekearak és Hornyánszky.

Alapítottatt 1803.

Legrégibb és előnyösen ismert norinbergi díszmű, fegyver, hangszer és játék-áru tárlatát a n. é. helybeli és vidéki közönség kegyes pártfogásába ajánlja, hol óriási választékban meglepetésszerű mű-ipartár- gyak jutányos, szabott áron kaphatók.

NIGRIN

LEGJOBB CIPŐCRÉM

szép fényt ad és tartóssá teszi a bőrt. A NIGRIN egészségi szempontból is ajánlható, a mennyiben nem tömi el a bőr lukacsait s nem akadályozza a láb párolgását

ST. FERNOLENT, Bécs
cs. és kir. udvari szállító.

Mindenütt kapható!

SCHNETZER NÁNDOR

üveg- és porcellán-kereskedése

Székesfehérvár, Szögyény-Marich-utca 5.

Ajánl **Karácsonyi és Újévi ajándékoknak** alkalmas cikkeket.

HIRDETMÉNY.

Nagymennyiségű első osztályú szokvány minőségű sima és gyökeres **Riparia-Portalis, Rupestris-Monticola** és **Vitis-Solonis** amerikai vadvessző, valamint ugyanily alanyra nemesített első osztályú szokvány minőségű a legjobb bor és csmegefajta

gyökeres fásoltványok

hozatnak általunk forgalomba.

BALATONVIDÉKI SZŐLŐTELEP

kezelősége, Tapolca (Balaton mellett).

CZIMBALMOK, ZONGORÁK

nagy választékban, 10 évi jótálás mellett
részletfizetésre is kapható bármilyen hangszer

HEIN MARTON

mű-hangszer készítő

Székesfehérvár, Kossuth-utca 2. sz.

Karácsonyi és újévi ajándékok

Karácsonyi és újévi ajándékok

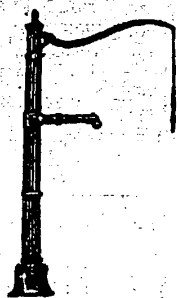
ELECTRO BIOSCOF (Mozgó fényképek)

az „OTTHON” kávéházban Kossuth-utca 17. sz.

Naponta 2300. méter film bemutatás!

➡ Szabad bemenet! ➡ I. rendű cigány zenekar! ➡ Buffet. ➡

Mélyfuratu

ÁRTÉZI KUTAKAT,
VIZVEZETÉKI MUNKÁKAT, KUTSZI-
VATTYUKAT, GÉP- ÉS KAZAN-
MUNKÁKAT ELVALLAL! M

Uj szivattyuk 30 kör.-től feljebb kaphatók!

FÜRDŐSZOBA BERENDE-
ZÉST OLCSÓN TELJESIT.

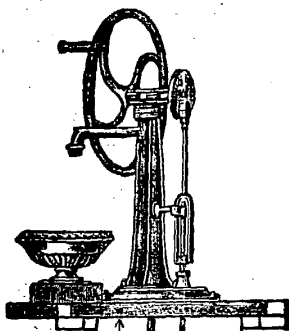
Motorok javítását szakszerűen eszközli.

Javításokat pontosan eszközöl:

FEJES BERTALAN

gépműhelye és kútfurási vállalata

S-Z-É-K-E-S-F-E-H-É-R-V-Á-R,
királykut mellett.

Szépen fejlett 5 hóna-
pos normandiai és belga
óriás keresztezésű

tenyész
házi nyulak

kaphatók lángi uradalom
csösz gazdaságában
Csösz, (Féjérmegye) mér-
sékelt áron.

Hirdetések

jutányos áron felvételnek a
kiadóhivatalban. Szt-István-tér I.

SCHUBERT és SCHLESINGER Székesfehérvár,

női divat-, konfekció és vászon nagy áruháza.

Karácsonyi alkalmi kiárusítása

már megkezdődött és tart december hó 31-ig.

➡ Még soha nem volt felhalmozva üzletünkben oly nagy tömeg áru, mint most és még soha nem alkalmaztunk oly nagy foku árleszállítást, mint az idei karácsonyi alkalmi kiárusításra! ➡

Nagy választéku raktárunk összes cikkeire
= **kiterjed az alkalmi árleszállítás!** =

Nagyrabecsült helybeli vevőinket tisztelettel hívjuk meg alkalmi kiárusításunk szives megtekintésére, — igen tisztelt vidéki vevőinknek pedig felajánljuk nagy karácsonyi mintagyűjteményünk bérmentes megküldését.

➡ **Olcsó, szabott árak!** ➡

Készpénzfizetésnél 5% engedmény.

Schubert és Schlesinger Székesfehérvár,

női divat-, konfekció és vászon nagy áruház.

Nyomatott az Egyházmegyei Könyvnyomdában, Székesfehérvárott.